

EPISTOLARUM
AD FAMILIARES
LIBER XIII.

M. T. CICERO C. MEMMIO S. P. D.

I. TSI non fatis mihi constiterat, cum aliqua-
ne animi mei molestia, an potius libenter te
Athenis visurus essem, quod injuria, quam
accepisti, dolore me afficeret, sapientia tua,
qua fers injuriam, lætitia: tamen vidisse te
mallem. Nam quod est molestiæ, non sane
multo levius est, cum te non video. Quod esse potuit volu-
patis, certe, si vidissem te, plus fuisset. Itaque non dubi-
tato dare operam ut te videam, cum id fatis commode fa-
cere poterō. Interea, quod per literas & agi tecum, & ut
arbitror, confici potest, agam nunc. Ac te illud primum
rogabo, ne quid invitus mea causa facias: sed id, quod mea
intelliges multum, tua nullam in partem interesse, ita mi-
hi des, si tibi, ut id libenter facias, ante persuaseris. Cum
Patrone Epicureo mihi omnia sunt: nisi quod in philosophia
vehementer ab eo dissentio. Sed & initio Romæ, cum te quo-
que & tuos omnes observabat, me coluit in primis: & nuper,
cum ea, quæ voluit, ¹ de suis commodis & præmiis consecutus
est, me habuit suorum defensorum & amicorum fere principem.
Etiam a ² Phædro (qui nobis cum pueri essemus, ante quam

ARGUMENTUM. C. Memmius, qui tri-
bunus pl. Lucullus triumphaturos vexaverat,
(Plutarch. in Luc.) & prætor ab Cæsare ratio-
nem gesti consularis repetierat, (Sueton.
cap. 23.) damnatus lege de ambitu, (ad
Att. II. epist. ult.) exulabat Athenis, sed
antequam Cicero in provinciam iturus adve-
niret, discesserat Mitylenas. Ab hoc ergo
per literas petit, ut in gratiam cum Patro-

ne Epicureo redeat, eique locum concedat,
ubi Epicurus habitaverat. Anno U. C. 702.
¹ De suis commodis & præmiis] Quam
hæc sint commoda & præmia, divinare non
licet: nisi si, quod inter Epicureos excel-
let, commoda sibi aliqua & præmia postula-
vit: qua de re lite orta, Romam venit, &
patrono in primis Cicerone, qua voluit, a
senatu consecutus est. Manus.

³ Philonem cognovimus, valde, ut philosophus; postea tam-
men, ut vir bonus, & suavis, & officiosus probabatur) tra-
ditus mihi, commendatusque est. Is igitur Patro, cum ad
me Romam literas misisset, uti te sibi placarem, peterem-
que, ut nescio quid illud Epicuri parietinarum sibi concede-
res: nihil scripsi ad te ob eam rem, quod ⁴ ædificationis tuæ
consilium mea commendatione nolebam impediri. Idem, ut
veni Athenas, cum, idem ut ad te scriberem, rogasset; ob
eam causam impetravit, quod te abjecisse illam ædificationem
constabat inter omnes amicos tuos. Quod si ita est, & si
jam plane tua nihil interest, velim, si qua offensivuncula fa-
cta est animi tui, perveritate aliquorum; (novi enim ⁵ gen-
tem illam) des te ad lenitatem, vel propter tuam summam
humanitatem, vel etiam honoris mei causa. Equidem si, quid
ipse sentiam, quæris: nec, cur ille tantopere contendat, vi-
deo; nec, cur tu repugnes: nisi tamen multo minus tibi con-
cedi potest, quam illi, laborare sine causa. Quanquam Pa-
tronis & orationem, & causam tibi cognitam esse certo scio.
Honorem, officium, ⁶ testamentorum jus, Epicuri auctorita-
tem, ⁷ Phædri obtestationem, sedem, domicilium, vestigia
summorum hominum, sibi tuenda esse dicit. Totam hominis
vitam, rationemque, quam sequitur in philosophia, derideam
licet, si hanc ejus contentionem volumus reprehendere.
Sed, mehercules, quando illi, cæterisque, quos illa delectant,
non valde inimici sumus, nescio an ignoscendum sit huic, si
tantopere laborat: in quo etiam si peccat, magis ineptiis,
quam improbitate, peccat. Sed ne plura, (dicendum enim
aliquando est) Pomponium Atticum sic amo, ut alterum fra-
trem:

² Phædro] Epicureo, quem cum Attico
frequenter audivi. Corrad.

³ Philonem] Academicum. Idem.

⁴ Ædificationis tuæ consilium] Areopagi-
tæ, decreto facto, Memmius concesserat, ut
ædes Epicuri veteres, quas Cicero ut in con-
temptionem adduceret, parietinas vocavit,
commodi sui gratia exedificare posset. Ma-
nus.

⁵ Gentem illam] Græcam. Corrad.

⁶ Testamentorum jus] Tuenda enim testa-

mentorum iura sunt. Hoc dicit, quia suos
hortos Epicurus, in quibus habitare ac do-
cere solitus erat, amico suo Metrodoro mo-
riens testamentum reliquerat, eo jure, ut post
ejus obitum ad alios Epicureæ sectæ princi-
pes possessio perveniret. Laertius. Manus.
⁷ Phædri obtestationem] Obtestatus erat
Phædrus, cum viveret, ne hortos Epicuri
negligerent, neve occupari a quoquam sine-
rent. Idem.

trem: nihil est illo mihi nec carius, nec jucundius. Is (⁸ non quo fit ex istis: est enim omni liberali doctrina politissimus: sed valde diligit Patronem, valde Phædrum amavit) sic a me hoc contendit homo minime ambitiosus, minime in rogando molestus, ut nihil unquam magis: nec dubitat, quin ego a te nutu hoc consequi possem, etiam si ædificaturus es. Nunc vero si audierit te ædificationem deposuisse, neque tamen me a te impetrasse, non te in me illiberalem, sed me in te negligentem putabit. Quamobrem peto a te, ut scribas ad tuos, posse tua voluntate decretum illud Areopagitarum, quem ⁹ ὑπομηνατισμὸν illi vocant, tolli. Sed redeo ad prima. Prius velim tibi persuadeas, ut hoc mea libenter facias, quam ut facias. Sic tamen habeto, si feceris quod rogo, fore mihi gratissimum. Vale.

⁸ Non quo fit ex istis] Hoc dicit, ut Attico petenti auctoritatem augeat; non quod is revera Epicureus non esset. Epist. 19. lib. V. ad eum, & lib. I. de Leg. Idem. ⁹ ὑπομηνατισμὸν] Ad rei memoriam literis mandatum. Idem.

CICERO MEMMIOS.

II. CAJO Aviano Evandro, qui habitat in tuo ¹ sacrario, & ipso multum utor, & patrono ejus M. Æmilio familiarissime. Peto igitur a te majorem in modum, quod sine tua molestia fiat, ut ei de habitatione accommodes. Nam propter opera instituta multa multorum, ² subitum est ei remigrare ³ Kal. Quint. Impediatur verecundia, ne te pluribus verbis rogem. Neque tamen dubito, quin, si tua nihil aut non multum intersit, eo sis animo, quo ego essem, si quid tu me rogares. Mihi certe gratissimum feceris. Vale.

M. T.

ARG. Petit, ut Evandro statuario de sacrarii habitatione accomodet. Anno U. C. 702.

¹ Sacrario] Parte ædium urbanarum exulis C. Memmii. Nam sacraria non modo in sacris ædibus, verum in profanis etiam esse poterant; loca quedam consecrata, vel ubi sacre res custodirentur, vel ubi sacra gentilitia fierent. *Manut.*

² Subitum est] Nimis angusta præfinita

dies facit, ut subitum sit incommodum ob temporis breviterem. *Idem.*

³ Kal. Quint.] Præfinita Evandro die, qua e sacrario migraret. Kalendæ Quintiles in Urbe primus erat locationum dies. Ad Q. Fr. epist. 3. lib. II. Post Kal. Quint. in tuam domum commigrabis; hoc est, finito locationis tempore demigrantibus iis, quibus eas locaveras. *Idem.*

M. T. CICERO C. MEMMIOS. P. D.

III. AULUM Fufium, unum ex meis intimis, observantissimum studiosissimumque nostri, eruditum hominem, & summa humanitate, tuaque amicitia dignissimum, velim ita tractes, ut mihi coram recepti. Tam gratum mihi id erit, quam quod gratissimum. Ipsum præterea summo officio & summa observantia tibi in perpetuum devinxeris. Vale.

M. T. C. Q. VALERIO, Q. F. ORGÆ,
LEG. PROPRIET. S. D.

IV. CUM municipibus Volaterranis mihi summa necessitudo est. Magno enim meo ¹ beneficio affecti, cumulatifime mihi gratiam rerulerunt: nam nec in honoribus meis, nec in laboribus unquam defuerunt. Cum quibus si mihi nulla causa intercederet, tamen, quod te vehementissime diligo, quodque me a te plurimi fieri sentio, & monerem te & hortarer, ut eorum fortunis consuleres, præsertim cum prope præcipuam causam haberent ad jus obtinendum. Primum, quod Syllani temporis acerbiterem, deorum immortalium benignitate subterfugerunt: deinde, quod summo studio populi Romani a me in consulatu meo defensi sunt. Cum tribuni plebis legem iniquissimam de eorum agris promulgavissent: facile Senatui populoque Romano persuasi, ut eos cives, quibus fortuna pepercisset, salvos esse vellent. Hanc actionem meam C. Cæsar ² primo suo consulatu ³ in lege Agraria comprobavit, agrumque Volaterranum, & oppidum omni periculo in perpetuum liberavit: ut mihi dubium non sit, quin is, qui novas necessitudines adjungat, vetera sua beneficia confer-

Tom. VII.

L I I vari

ARG. Cum Cæsar, victor civilium bellorum, agrum militibus divifurus esset, eique negotio præficeret Q. Valerium, huic Volaterranos commendat, ne illorum ager divisioni subijciatur. Anno U. C. 708.

¹ Beneficio] Quod legem a tribunis pl.

promulgatam, de agris eorum dividendis, perferri consul non sum passus. Infra. *Manut.*

² Primo] Quibusdam libris deest. Grævio videtur glossima. *Cellarius.*

³ In lege Agraria] Quam de agro Campano & Stellate dividendo tulit. *Manut.*

vari velit. Quamobrem est tua prudentiæ, aut sequi ejus auctoritatem, cujus sectam atque imperium summa cum tua dignitate secutus es: aut certe illi integram omnem causam reservare. Illud vero dubitare non debes, quin tam grave, tam firmum, tam honestum municipium tibi tuo summo beneficio in perpetuum obligari velis. Sed hæc, quæ supra scripta sunt, eo spectant, ut te hortet & suadeam. Reliqua sunt, quæ pertinent ad rogandum: ut non solum tua causa tibi consilium me dare putes, sed etiam, quod mihi opus sit, me a te petere, & rogare. Gratissimum igitur mihi feceris, si Volaterranos omnibus rebus integros incolumesque esse volueris. Eorum ego domicilia, sedes, rem, fortunas, quæ & a diis immortalibus, & a præstantissimis in nostra republica civibus, summo Senatus populique Romani studio, conservatæ sunt, tuæ fidei, justitiæ, bonitatiq; commendo. Si pro meis pristinis opibus facultatem mihi res hoc tempore daret, ut ita defendere possem Volaterranos, quemadmodum consuevi tueri meos; nullum officium, nullum denique certamen, in quo illis prodesse possem, prætermitterem. Sed quando apud te nihilo minus hoc tempore valere me confido, quam valuerim semper apud omnes: pro nostra summa necessitudine, parique inter nos & mutua benevolentia abs te peto, ut ita de Volaterranis mereare, ut existiment, eum quasi divino consilio isti negotio præpositum esse, apud quem unum nos, eorum perpetui defensores, plurimum valere possumus. Vale.

M. T. C. Q. VALERIO, Q. F. ORCÆ,
LEG. PROPRÆT. S. P. D.

V. **N**ON moleste fero, eam necessitudinem, quæ mihi tecum est, notam esse quam plurimis: neque tamen ob eam causam (quod tu optime existimare potes) te impedio, quo minus susceptum negotium, pro tua fide & diligentia, ex voluntate Cæsaris, qui tibi rem magnam difficultemque commisit, gerere possis. Nam, cum multi a me petant

ARG. Ne ager C. Curtii dividatur, rationibus & argumentis rogat. Anno U. C. 708.

tant multa, quod de tua erga me voluntate non dubitent; non committo, ut ambitione mea conturbem officium tuum. C. Curtio ab ineunte ætate familiarissime sum usus. Ejus & Syllani temporis injustissima calamitate dolui: & cum iis, qui similem injuriam acceperant, amissis omnibus fortunis, reditus tamen in patriam voluntate omnium concedi videretur, adjutor incolumitatis fui. Is habet in Volaterrano possessionem, cum in eam tanquam e naufragio reliquias contulisset. Hoc autem tempore eum ¹ Cæsar in senatum legit: quem ordinem ille, ista possessione omissa, ² tueri vix potest. Gravissimum autem est, cum superior factus sit ordine, inferiorem esse fortuna: minimeque convenit, ex eo agro, qui Cæsaris jussu dividatur, eum moveri, qui Cæsaris beneficio senator sit. Sed mihi minus liber multa de æquitate rei scribere, ne causa potius apud te valuisse videar, quam gratia. Quamobrem te in majorem modum rogo, ut C. Curtii rem meam putes esse: quidquid mea causa faceres, ut id C. Curtii causa cum feceris, existimes, quod ille per me habuerit, id me habere abs te. Hoc te vehementer etiam atque etiam rogo. Vale.

¹ Cæsar] Senatores bellum civile abstulerat, in quorum locum legit ex sua secta, etiam peregrinis adscitis. Suet. Cellar. ² Tueri vix potest] Nemo enim senator esse poterat, nisi DCCC. millia possideret. Suetonius in Augusto. Manur.

M. T. C. Q. VALERIO, Q. F. ORCÆ,
PRÆCOS. S. P. D.

VI. **S**I vales, bene est: ego quidem valeo. Credo te memoria tenere, me & coram P. Cuspio tecum locutum esse, cum te prosequeretur paludatum: & item postea pluribus verbis tecum egisse, ut, quoscunque tibi ejus necessarios commendarem, haberes eos in numero meorum necessariorum. Id tu pro tua summa erga me benevolentia, perpetuaque ob-

L I I 2 ser-

ARG. Cuspium amicos generatim omnes commendat, nominatim L. Julium & P. Corneliolum. Anno U. C. 708.

¹ Præcos.] Supra prærogator est dictus: sed

tunc præpositus erat a Cæsare agris dividendis, nunc Africam administrat, & præconful vocatur, licet consulatum non gesserit. Manur.

fervantia, mihi liberalissime atque humanissime recepisti. Cuspius, homo in omnes suos officiosissimus, mirifice quosdam homines ex ista provincia tuetur, & diligit, propterea quod fuit in Africa bis, cum maximis ² societatis negotiis praeset. Itaque hoc ejus officium, quod adhibet erga illos, ego mea facultate & gratia soleo, quantum possum, adjuvare. Quare Cuspianorum omnium commendationis causam hac tibi epistola exponendam putavi. Reliquis epistolis, tantum faciam, ut ³ notam apponam eam, quae mihi tecum convenit, & simul significem de numero esse Cuspianorum. Sed hanc commendationem, quam his literis consignare volui, scito esse omnium gravissimam. Nam P. Cuspius singulari studio contendit a me, ut tibi quam diligentissime L. Julium commendarem. Ejus ego studio vix videor mihi satisfacere posse, si utar verbis iis, quibus, cum diligentissime quid agimus, uti solemus. Nova quaedam postulat, & putat me ejus generis artificium quoddam tenere. Ei ego pollicitus sum, me ex intima nostra arte deprompturum mirificum genus commendationis. Id quando assequi non possum, tu re velim efficias, ut ille genere mearum literarum incredibili quiddam perfectum arbitretur. Id facies, si omne genus liberalitatis, quod & ab humanitate & potestate tua proficisci poterit, non modo re, sed etiam verbis, vultu denique ⁴ exprompseris: quae quantum in provincia valeant, vellem expertus esses. Sed tamen suspicor, ipsum hominem, quem tibi commendo, per dignum esse tua amicitia: non solum, quia mihi Cuspius dicit, credo, (tamen id satis esse debebat) sed quia novi ejus iudicium in hominibus, & amicis deligendis. Harum literarum vis quanta fuerit, propediem iudicabo: tibi que, ut confido, gratias agam. Ego, quae te velle, quaque ad te pertinere arbitror, omnia studiose diligenterque curabo. Cura ut valeas.

P. Cor-

² Societatis] Publicanorum, qui Africa vestigalia exigebant. *Manut.*

³ Notam] Inter Ciceronem & Valerium in Africam proficiscentem convenerat, ut, quibus literis ei Cicero aliquem vere atque

ex intimo animi sui sensu, non ex aliorum voluntate, commendaret, signum quoddam apponeret, ut graves commendationes a verbis distinguerentur. *Idem.*

⁴ Exprompseris] *Man. expresseris.*

P. Cornelius, qui tibi has literas dedit, est mihi a P. Cuspiano commendatus: cujus causa quanto opere cuperem, deberemque, profecto ex me facile cognosti. Vehementer te rogo, ut cures, ut ex hac commendatione mihi Cuspius quam maximas, quam primum, quam sapissime gratias agat. Vale.

M. T. CICERO CLUVIO S. P. D.

VII. CUM in Galliam proficiscens, pro nostra necessitudine, tuaque summa in me observantia, ad me domum venisses, locutus sum tecum de agro ¹ vestigali municipii Atrellani, qui est in Gallia: quantoque opere ejus municipii causa laborarem, tibi ostendi. Post tuam autem professionem, cum & maxima res municipii honestissimi, mihi que conjunctissimi, & summum meum officium ageretur; pro tuo animo in me singulari, existimavi, me oportere ad te accuratius scribere: etiam non sum nescius, & quae temporum ratio, & quae tua potestas sit: tibi que negotium datum esse a C. Caesare, ² non iudicium, praecclare intelligo. Quare a te tantum peto, quantum & te facere posse, & libenter mea causa facturum esse arbitror. Et primum velim existimes, quod res est, municipii fortunae omnes in isto vestigali consistere: his autem temporibus hoc municipium maximis oneribus pressum, summis affectum esse difficultatibus. Hoc etsi commune videtur esse cum multis, tamen, mihi crede, singulares huic municipio calamitates accidisse: quas idcirco non commemoro, ne de miseris meorum necessariorum conquerens, homines, quos nolo, videar offendere. Itaque, nisi magnam spem haberem, C. Caesari nos causam municipii probaturos; non erat causa, cur a te hoc tempore aliquid contenderem. Sed quia confido, mihi que persuasi, illum & dignitatis municipii, & aequitatis, etiam voluntatis erga

ARG. Petit a Cluvio, ne municipii Atrellani vestigalis ager dividatur, sed causam integram Caesari reservet. *Anno U. C. 708.*

¹ Galliam] Cisalpinam. *Manut.*

² Vestigali] Qui vestigal Atrellanis pen-

dit. Quamvis enim in Campania est Atrellana, tamen agrum etiam alibi potuit possidere, sicut de Arpinatibus ex huius libri epistola confirmatur. *Celler.*

³ Non iudicium] Non arbitrium. *Idem.*

erga se habiturum esse rationem: ideo a te non dubitavi contendere, ut hanc causam illi integram conservares. Quod etsi nihilominus a te peterem, si nihil audivissem te tale fecisse: tamen majorem spem impetrandi nactus sum, postea quam mihi dictum est, hoc idem a te Regienses impetravisse. Qui etsi te aliqua necessitudine attingunt: tamen tuus amor in me, sperare me cogit, te, quod tuis necessariis tribueris, idem esse tributurum meis: præsertim cum ego pro his unis petam: habeam autem, qui simili causa laborent, complures necessarios. Hoc me non sine causa facere, neque aliqua levi ambitione commotum a te contendere, etsi te existimare arbitror: tamen mihi affirmanti credas velim, me huic municipio debere plurimum: nullum unquam fuisse tempus, neque honorum, neque laborum meorum, in quo non hujus municipii studium in me extiterit singulare. Quapropter a te etiam atque etiam, pro nostra summa conjunctione, proque tua benevolentia, majorem in modum peto atque contendo, ut, cum fortunæ agi ejus municipii intelligas, quod sit mihi necessitudine, officiis, benevolentia conjunctissimum, id mihi des. Quod erit hujusmodi, ut, si a Cæsare, quod speramus, impetrari-mus, tuo beneficio nos id consecutos esse judicemus. Sin minus: pro eo tamen id habeamus, cum a te data sit opera, ut impetraremus. Hoc cum mihi gratissimum feceris: tum viros optimos, homines honestissimos, eosdemque gratissimos, & tua necessitudine dignissimos, summo beneficio in perpetuum tibi, tuisque devinxis. Vale.

M. T. CICERO M. RUTILIO S. P. D.

VIII. **C**UM & mihi conscius essem, quanti te facerem, & tuam erga me benevolentiam expertus essem, non dubitavi a te petere, quod mihi petendum esset. P. Sextium quanti faciam, ipse optime scio: quanti autem facere debeam, & tu, & omnes homines sciunt. Is cum ex aliis te

ARG. Rutilium rogat, ut in agrorum divisione Albini prædia ne attingat. Anno U. C. 708.
 [P. Sextium] Qui tribus pl. Cicero-nem ab exilio reduxit. Manut.

mei studiosissimum esse cognosset, petivit a me, ut ad te quam accuratissime scriberem de re C. Albini senatoris: cuius ex filia natus est L. Sextius, optimus adolescens, filius P. Sextii. Hoc idcirco scripsi, ut intelligeres, non solum me pro P. Sextio laborare debere, sed Sextium etiam pro Albino. Res autem est hæc. A M. Laberio C. Albinus prædia in æstimationem accepit, quæ prædia Laberius emerat a Cæsare de bonis Plotianis. Ea si dicam non esse e republica dividi, docere te videar, non rogare. Sed tamen, cum Cæsar Syllanas venditiones & assignationes ratas esse velit, quo firmiores existimentur suæ: si ea prædia dividuntur, quæ ipse Cæsar vendidit, quæ tandem in ejus venditionibus esse poterit auctoritas? Sed hoc quale sit, ut pro tua prudentia considerabis. Ego te plane rogo, atque ita, ut majore studio, justiore de causa, magis ex animo rogare nihil possim, ut Albino parcas, prædia Laberiana ne attingas. Magna me affeceris non modo lætitia, sed etiam quodammodo gloria, si P. Sextius homini maxime necessario satisfecerit per me, cum ego illi uni plurimum debeam. Quod ut facias, te vehementer etiam atque etiam rogo. Majus mihi dare beneficium nullum potes. Id mihi intelliges esse gratissimum.

2 Prædia in æstimationem accepit] Hoc est, Laberii prædia pro debito accepit affiri volebat creditoribus ab eis, qui non erant mata tanti, quanti erant ante bellum civile. Vide superius lib. IX. epist. 16. & 18.
 & lib. V. epist. 20. Sic enim Cæsar satisfecit. Vide Suet. Jul. cap. 44. Græc. solvendo. Vide Suet. Jul. cap. 44. Græc.

M. T. CICERO CRASSIPEDI S. P. D.

IX. **Q**UANQUAM tibi præfens commendavi, ut potui, diligentissime, socios Bithyniæ: teque cum mea commendatione, tum etiam tua sponte intellexi cupere ei societati, quibuscumque rebus posses, commodare: tamen, cum ii, quorum res agitur, magni sua interesse arbitrentur, me etiam per literas declarare tibi, qua essem erga ipsos voluntate

ARG. Crassipedi, Bithyniæ quæstor, Bithynicam publicanorum societatem, in primisque Cn. Papium commendat. Anno U. C. 702.
 [Socios] Publicanos. Corrad.

tate, non dubitavi hæc ad te scribere. Volo enim te existimare, me, cum universo ordini publicanorum semper libentissime tribuerim, idque magnis ejus ordinis erga me meritis facere debuerim, tum in primis amicum esse huic Bithynicæ societati: quæ societas ordine ipso, & hominum genere, pars est maxima civitatis. Constat enim² ex cæteris societatibus: & casu permulti sunt in ea societate valde mihi familiares: in primisque is, cujus præcipuum officium agitur hoc tempore, P. Rupilius, P. filius, ³ Men. qui est magister in ea societate. Quæ cum ita sint, in majorem modum a te peto, Cn. Pupium, qui est⁴ in operis ejus societatis, omnibus tuis officiis atque omni liberalitate tueare: curesque ut ejus operæ, quod tibi facile factu est, quam gratissimæ sint sociis: remque & utilitatem sociorum (cujus rei quantam potestatem quæstor habeat, non sum ignarus) per te quam maxime defensam & auctam velis. Id cum mihi gratissimum feceris, tum illud tibi expertus promitto & spondeo, te socios Bithyniæ, si iis commodaris, memores esse & gratos, cogniturum. Vale.

² Ex cæteris societatibus] Cum essent multæ publicanorum societates, ex omnibus Bithynica constabat. *Manut.*

³ Men.] Cives Romani a tribu ostendi soliti, quæ quidem tribus plerumque in antiquis & lapidibus & libris prima tantum

syllaba scripta legitur. Hinc Men. est Menevia tribu. Vide lib. VIII. epist. 8. *Græv.*
⁴ In operis] Hoc est, inter ministros societatis, qui ejus res gerebant. *Operæ*, ministri, mercenarii. *Cellarius.*

CICERO BRUTO S.

X. CUM ad te tuus quæstor, ¹ M. Varro, proficisceretur, commendatione egere eum non putabam. Satis enim commendatum tibi eum arbitrabar ab ipso more majorum: qui,

ARG. M. Bruto, quem Cæsar, in Africam bellum profecturus, Cisalpinæ Galliæ proficisceretur, lib. VI. epist. 6. M. Terentium Varro nem, quæstorem forte datum, diligentissime commendat. *Anno U. C. 707.*

¹ M. Varro] Manutio ille doctissimus Romanorum est, qui de re rustica, & pluribus aliis scripsit. At ille piratico bello Pompeji classibus præferat (*Plin.* III. 11. VII. 30.)

& ejusdem legatus in Hispania ulteriore, exercitum & provinciam rexerat (*supra* lib. IX. epist. 13.) ut dubites, nunc demum Bruti junioris quæstorem fieri voluisse. Præterea eo ingenio & doctrina fuit, ut doctissimo Bruto ignovus esse non potuerit, aut cui amicitie fores primum Tullius aperiret. Alium ergo vel hujus, vel mutati prænomini commendari crediderim. *Cellar.*

qui, ut te non fugit, hanc quæsturæ conjunctionem, ² liberorum necessitudini proximam voluit esse. Sed cum sibi ita persuasisset ipse, meas de se accurate scriptas literas maximum apud te pondus habituras, a meque contenderet, ut quam diligentissime scriberem; malui facere, quod meus familiaris tanti sua interesse arbitraretur. Ut igitur debere me facere hoc intelligas, cum primum M. Terentius ³ in forum venit, ad amicitiam se meam contulit. Deinde, ⁴ ut se corroboravit, duæ causæ accesserunt, quæ meam in illum benevolentiam auferent. Una, quod versabatur ⁵ in hoc studio nostro, quo etiam nunc maxime delectamur, & cum ingenio, ut nostri, nec sine industria. Deinde, quod mature se contulit in societates publicanorum; quod quidem nollem: maximis enim damnis affectus est. Sed tamen causa communis ordinis mihi commendatissimi, fecit amicitiam nostram firmiorem. Deinde versatus ⁶ in utrisque subselliis optima & fide, & fama, jam ante hanc commutationem reipublicæ, ⁷ petitioni sese dedit, honoremque honestissimum existimavit fructum laboris sui. ⁸ His autem temporibus a me Brundisio cum literis & mandatis profectus ad Cæsarem est: qua in re & amorem ejus in suscipiendo negotio perpexi, & in conficiendo, ac renuntiando fidem. Videor mihi, cum separatim de probitate ejus & moribus dicturus fuisset, si prius causam, cur eum tantopere

Tom. VII.

M m m

dili-

² Liberorum necessitudini] Epist. 26. & in Divinatione, & in Orat. pro Plancio. *Manut.*

³ In forum venit] Cum prætexta deposita, virilem induit, & in virorum numerum est transcriptus, pro quo in lib. XV. epist. 26. dicitur *forum attingere*. Vide & superius lib. V. epist. 8.

⁴ Ut se corroboravit] Ut ad virilem statum accessit. Sic in Orat. pro Cælio: *Comiti iam se corroboravit, ac vi inter vivos est.* In eadem, *Non modo hæc ætas, sed etiam corroborata, id est, non modo adolefcentes, sed etiam viri.* Et supra ejusdem orationis initio, eos, qui non, ut Cælii accusator, adolefcentes essent, sed viri, *robustior* appellavit. Alii etiam in hac sententiam eodem verbo usus est. Inde *Robusta ætas*. *Manut.*

⁵ In hoc studio nostro] Philosophiæ *Corrad.* Eloquentiæ. *Manut.*

⁶ In utrisque subselliis] In publicis, privatisque causis, id est, in majoribus, & minoribus. Sunt enim subselliæ, si habeatur hominum ratio, tria genera: si causarum, duo. Nam & iudices, & patroni, & accusatores in subselliis consistebant: causæ vero vel de publicis rebus erant, vel de privatis. *Manut.* Imo in utrisque subselliis est, & patronus fuit, & iudex. *Græv.*

⁷ Petitioni] Honorum. An etiam gesserit, incertum, quia nunc tandem quæsturam gerit, qui primus gradus honorum erat. *Cellarius.*

⁸ His temporibus] Post cladem Pharsalicam. Brundisii autem Cicerone Cæsarem, saltem reconciliationem ejus, expectabat. *Supra*, lib. XI. ep. 27. *Idem.*

diligerem, tibi exposuiffem, in ipsa caufa exponenda fatis etiam de probitate dixiffe. Sed tamen separatim promitto, in meque recipio, fore eum tibi & voluptati, & ului. Nam & modestum hominem cognofces, & prudentem, & a cupiditate omni remotiffimum: præterea magni laboris, fummarque induftriæ. Neque ego hæc polliceri debeo, quæ tibi ipfi, cum bene cognoris, iudicanda funt: fed tamen in omnibus novis conjunctionibus intereft, qualis primus aditus fit, & qua commendatione quaſi amicitia fore aperiatur. Quod ego his literis efficere volui: eſt id ipſa per ſe neceſſitudo quaſtura effeciſſe debet: fed tamen nihilo infirmius illud, hoc addito. Cura igitur, ſi me tanti facis, quanti & Varro exiſtimar, & ipſe ſentio, ut quam primum intelligam, hanc meam commendationem tantum illi utilitatis attuliſſe, quantum & ipſe ſperarit, nec ego dubitarim. Vale.

M. T. CICERO BRUTO S. P. D.

XI. **Q**UIA ſemper animadverti, ſtudioſe te operam dare, ut ne quid meorum tibi eſſet ignotum; propterea non dubito, quin ſcias, non ſolum cujus municipii ſim, ſed etiam quam diligenter ſoleam meos municipes Arpinates tueri. Quorum quidem omnia commoda, omnique facultates, quibus & ſacra conſicere, & ſarta teſta ædium ſacrarum locorumque communium tueri poſſint, conſiſtunt in his veſtigialibus, quæ habent in provincia Gallia. Ad ea viſenda, pecuniaſque, quæ a colonis debentur, exigendas, totamque rem & cognofcendam, & adminiſtrandam, legatos equites Romanos miſimus Q. Fuſidium Q. F. M. Faucium M. F. Q. Mamerum Q. F. Peto a te majorem in modum, pro noſtra neceſſitudine, ut tibi ea res curæ ſit, operamque des, ut per te quam commodiſſime negotium municipii adminiſtretur, quam primumque conſiciatur: ipſoſque, quorum nomina ſcripſi, ut quam honorificentiffime pro tua natura, & quam libe-

ARG. Commendat Bruto veſtigialia, quæ qui ad ea exigenda proficebantur. Anno Arpinates in Gallia habebant: & legatos, U. C. 707.

liberaliffime tractes. Bonos viros ad tuam neceſſitudinem adjunxeris, municipiumque gratiffimum beneficio tuo devinzeris: mihi vero etiam eo gratius feceris, quod cum ſemper tueri municipes meos conſuevi, tum hic annus præcipue ad meam curam officiumque pertinet. Nam conſtituendi municipii caufa, hoc anno ædilem filium meum fieri volui, & fratris filium, & M. Caſium, hominem mihi maxime neceſſarium, (is enim magiſtratus in noſtro municipio, nec alius ullus creari ſolet) quos cohoneſtaris, in primisque me, ſi reſpublica municipii, tuo ſtudio, & diligentia bene adminiſtrata erit. Quod ut facias, te vehementer etiam atque etiam rogo.

1 Nec alius ullus] In aliis enim municipiis vel diſtator creari ſolebat, ut Lanuvii, &c. Manu.

M. T. CICERO BRUTO S. P. D.

XII. **A**LIA epiſtola communiter commendavi tibi legatos Arpinatum, ut potui diligentiffime: hac ſeparatim Q. Fuſidium, quo-cum mihi omnes neceſſitudines ſunt, diligentius commendo: non ut aliquid de illa commendatione comminuam, ſed ut hanc addam. Nam & privignus eſt M. Caſii, mei maxime & familiaris, & neceſſarii; & fuit in Cilicia mecum tribunus militum: quo in munere ita ſe tractavit, ut accepiffe ab eo beneficium viderer, non dediffe. Eſt præterea (quod apud te valet plurimum) a noſtris ſtudiis non abhorrens. Quare velim eum quam liberaliffime complectare: operamque des, ut in ea legatione, quam ſuſcepit contra ſuum commodum, ſecutus auctoritatem meam, quam maxime ejus excellat induſtria. Vult enim, id quod optimo cuique natura tributum eſt, quam maximam laudem, cum a nobis, qui eum impulimus, tum a municipio conſequi: quod ei continget, ſi hac mea commendatione tuum erga ſe ſtudium erit conſecutus. Vale.

M m m 2

M. T.

ARG. Q. Fuſidium, Arpinatis municipii legatum, qui tribunus militum in Cilicia fuerat, diligentem commendat. Anno U. C. 707. 1 Comminuam] Man. deminuam.

M. T. CICERO BRUTO S. P. D.

XIII. **L**UCIUS Castronius Patus, longe princeps municipii Lucensis, est honestus, gravis, plenus officii, bonus plane vir, & cum virtutibus, tum etiam fortuna, si quid hoc ad rem pertinet, ornatus: meus autem est familiarissimus, sic prorsus, ut nostri ordinis observet neminem diligentius. Quare ut & meum amicum, & tua dignum amicitia, tibi commendo. Cui quibuscunque rebus commodaveris, tibi profecto jucundum, mihi certe erit gratum. Vale.

ARG. L. Castronium, Lucensem municipem, commendat. Anno U. C. 707.

M. T. CICERO BRUTO S. P. D.

XIV. **L**UCIO Titio Strabone, equite Romano, in primis honesto, & ornato, familiarissime utor. Omnia mihi cum eo intercedunt jura summæ necessitudinis. Huic in tua provincia pecuniam debet P. Cornelius. Ea res a Volcatio, qui Romæ jus dicit, rejecta in Galliam est. Peto a te hoc diligentius, quam si mea res esset, quo est honestius de amicorum pecunia laborare, quam de sua, ut negotium conficiendum cures, ipse suscipias, transigas, operamque des, quoad tibi æquum & rectum videbitur, ut quam commodissima conditione libertus Strabonis, qui ejus rei causa missus est, negotium conficiat, ad nummosque perveniat. Id & mihi gratissimum erit: & tu ipse L. Titium cognosces amicitia tua dignissimum. Quod ut tibi curæ sit, ut omnia solent esse, quæ me velle scis, te vehementer etiam atque etiam rogo. Vale.

ARG. Petit ut exactorem ejus pecunia, studio & diligentia curet. Anno U. C. 708. quam L. Straboni P. Cornelius debet, suo Volcatio] Pratore urbano.

M. T.

M. T. CICERO C. CÆSARI IMP. S. P. D.

XV. **P**RÆCILIIUM tibi commendo unice, tui necessarii, mei familiarissimi, viri optimi filium: quem cum adolescentem ipsum propter ejus modestiam, humanitatem, animum & amorem erga me singularem mirifice diligo: tum patrem ejus, re doctus, intellexi & didici mihi fuisse semper amicissimum. Hem, hic ille est, de illis maxime, qui irridere atque objugare me soliti sunt, quod me non tecum, præsertim cum abs te honorificentissime invitarer, conjungerem.

² Ἀλλ' ἐμὸν ἔποτε θυμὸν οἱ εἰς θεοὺς ἔπειθε.

Audiebam enim nostros proceres clamitantes,

⁴ Ἀλλήμ' εὖσ' ἵνα τίς σε ἔδωκεν ἄετι.

³ Ὡς νεφέλη ἐνδύσει μέλαινα.

Sed tamen iidem me consolantur: & jam hominem perustum, etiamnum gloria volunt incendere: atque ita loquuntur:

⁷ Μη μὲν ἀσπείδει γέ κ' ἀλλεῖος ἀπολοιπῶ.

Ἀλλὰ μέγα βέβηκε τι, ἔσονται μὲν πύθοιο.

Sed me minus jam movent, ut vides. Itaque ab Homeri magniloquentia confero me ad vera præcepta Eudæpidæ.

⁸ M.

ARG. Præciliium adolescentem, patre natum Cæsaris amicissimo, commendat. Cæsare IV. Cof. sine collega. Anno U. C. 708.

¹ Hem, hic ille est] Insignis ad movendum locus: tum quia sensus Præcilli & studium erga Cæsarem declaratur: tum etiam, quia Cicero, qua sibi re offensum Cæsarem putat, in ea dat operam, ut illum sibi re foris confessione, reconciliet. Hem, particula non dolentis, sed indicantis potius: ut Phil. V. Hæc casum, cur lex tam egregia ferretur, ut eos iudices &c. Terentius in And. Obsceca te, quamprimum hoc me libera miseram metu. D. hem libero. In And. Hem tibi, respicit omnem rem. Et alibi. Similiter Plautus in As. Hem nunc, si velis da, commoda homini amico. Et in Capt. Hem mihi jam etium est. Et alibi. Manu.

² Ἀλλήμ' εὖσ'] Fortis est, ut aliquis te & posterorum laudet. Odyss. A' 302.

³ Ὡς νεφέλη] Sic nebula occulere arbor. Id est, ita non vidi, quod utilis mihi fuit: ita mihi quasi nebula quadam vivendi facultatem ademit. Od. o. 314. Idem.

⁴ Etiamnum gloria] Etiamnum, non placeat: videtur enim abundare, cum jam dictum sit, etiam. Veterum librorum varietas dubitationem mihi quidem non parvam affert. Placuit olim, Inani gloria: placet idem nunc, ita si docti viri probant. Non enim is sum, qui meas opiniones mordicus retineam. Idem.

⁷ Μη μὲν ἀσπείδει γέ κ' ἀλλεῖος ἀπολοιπῶ] Ne ignaviter & sine gloria peream, sed magno aliquo edito facinore, quod a posteris suscipiat. Odyss. H. 258.

⁸ M.]

⁸ Μισῶ σοφιστῶν, ὅστις ἐξ αὐτῶν σοφός.

Quem verum fenex Præcilius laudat egregie: & ait, posse eundem & ⁹ ἀμὲν πρόσωτα, & ὀπίσωτα videre, & tamen nihilo minus,

¹⁰ Αἰὲν ἀειδέειν, & ὑπερόχων ἐμψυχα ἄλλων.

Sed, ut redeam ad id unde cœpi, vehementer mihi gratum feceris, si hunc adolescentem humanitate tua, quæ est singularis, comprehenderis: & ad id, quod ipsorum Præciliorum causa te velle arbitror, addideris cumulum commendationis meæ. ¹¹ Genere novo sum literarum ad te usus, ut intelligeres, non vulgarem esse commendationem. Vale.

⁸ Μισῶ σοφιστῶν] Vide Enniam cæcæ Epist. 6. lib. VII. Offi. igitur ἴκτος Pompejanos sapientes, qui sibi non sunt sapientes, cum tecum aduæ pugnent. *Corrad.*
⁹ Ἀμὲν πρόσωτα, & ὀπίσωτα] Simul a fronte, & a tergo. Præterita simul & sequentia inspicere, quod qui facit, errare non potest.

Facit autem is, aiebat Præcilius, qui cum Cæsarē, opibus, honoribus, gloria florentissimo, non contendit. *Manut.*

¹⁰ Αἰὲν ἀειδέειν] Semper egregie se gerere, & aliis antecellere. *Iliad. H. 208.*
¹¹ Genere novo] Ob. Interpositos Græcos verbus. *Idem.*

M. T. CICERO C. CÆSARI IMP. S. P. D.

XVI. **P**UBLIUM Crassum ex omni nobilitate adolescentem dilexi plurimum: & ¹ ex eo, cum ab ineunte ætate bene speravissim, tum optime existimare cœpi ex iis iudiciis, quæ de eo feceram, cognitis. Ejus libertum Apollonium jam tum equidem, cum ille viveret, & magni faciebam, & probabam. Erat enim & studiosus Crassi, & ad ejus optima studia vehementer aptus: itaque ab eo admodum diligebatur. Post mortem autem Crassi, eo mihi etiam dignior visus est, quem in fidem atque amicitiam meam reciperem, quod eos a se observandos & colendos putabat, quos ille dilexisset, & quibus carus fuisset. Itaque & ad me in Ciliciam venit, multisque in rebus mihi magno usui fuit & fides ejus, & prudentia: &, ut opinor, tibi in Alexandrino bello, quantum studio & fidelitate consequi potuit, non defuit. Quod cum speraret te quoque ita existimare, in His-

ARG. Apollonium P. Crassi libertum, Cæsari in Hispania contra Pompeji filios bel-

lum gerenti, commendat. *Anno U. C. 708.*
¹ Ex eo] Forte, de eo. J. E. Gronov.

paniam ad te, maxime ille quidem suo consilio, sed etiam me auctore, est profectus. Qui ego commendationem non sum pollicitus, non quin eam valituram apud te arbitrarer: sed neque mihi egere commendatione videbatur, qui & in bello tecum fuisset, &, propter memoriam Crassi, de tuis unus esset: &, si uti commendationibus vellet, etiam per alios eum videbam id consequi posse. Testimonium mei de eo iudicii, quod & ipse magni æstimabat, & ego apud te valere eram expertus, ei libenter dedi. Doctum igitur hominem cognovi, & studiis optimis deditam, idque a puero. Nam domi meæ cum Diodoto Stoico, homine, meo iudicio, eruditissimo, multum a puero fuit. Nunc autem incensus studio rerum tuarum, eas literis Græcis mandare cupiebat. Possē arbitror: valet ingenio, habet usum, jam pridem in eo genere studii literarumque versatur: satisfacere immortalitati laudum tuarum mirabiliter cupit. Habes opinionis meæ testimonium: sed tu hoc facilius multo, pro tua singulari prudentia, iudicabis. Et tamen, quod negaveram, commendo tibi eum. Quidquid ei commodaveris, erit id majorem in modum gratum.

M. T. C. S. E. R. S. U. L. P. I. C. I. O. S. P. D.

XVII. **M**ANIUS Curius, qui ¹ Patris negotiatur, multis & magnis de causis a me diligitur. Nam & amicitia pervetus mihi cum eo est, ut primum in forum venit, instituta: & Patris cum aliquoties antea, tum proxime hoc miserrimo bello, domus ejus tota mihi patuit: qua si opus fuisset, tam essem usus, quam mea. Maximum autem mihi vinculum cum eo est quasi sanctioris iustitiam necessitudinis, quod est Attici nostri familiarissimus, eumque unum præter cæteros observat, ac diligit. Quem si tu jam forte cognovisti, puto me hoc, quod facio, facere serius. Ea est enim humanitate & observantia, ut eum tibi jam per se ipsum com-

ARG. Manium Curium Servio Sulpicio, *epist. 29. Anno U. C. 707.*
 Achajæ præfidi, commendat. *Vide lib. VII.*
¹ Patris] Quæ urbs est in Peloponneso.

commendatum putem. Quod tamen si ita est, magnopere a te quaeso, ut ad eam voluntatem, si quam in illum ante has meas literas contulisti, quam maximus post mea commendatione cumulus accedat. Sin autem propter verecundiam suam minus se tibi obtulit, aut nondum eum satis habes cognitum, aut quæ causa est, cur majoris commendationis indigeat; sic tibi eum commendo, ut neque majore studio quemquam, neque iustioribus de causis commendare possim. Faciamque id, quod debent facere ii, qui religiose & sine ambitione commendant: spondebo enim tibi, vel potius spondeo, in meque recipio, eos esse M. Curiî mores, eamque tum probitatem, tum etiam humanitatem, ut eum & amicitia tua, & tam accurata commendatione, si tibi sit cognitus, dignum sis existimaturus. Mihi certe gratissimum feceris, si intellexero, has literas tantum, quantum scribens confidebam, apud te pondus habuisse. Vale.

² Post me] Manutius conjiciebat: *Quam maximus potest, mea, &c.*

CICERO SERVIO S.

XVIII. **N**ON concedam, ut Attico nostro, quem elatum lætitia vidi, jucundiores tuæ, suavissime ad eum & humanissime scriptæ, literæ fuerint, quam mihi. Nam et si utriusque nostrum prope æque gratæ erant, tamen ego admirabar magis, te, quasi rogatus, aut certe admonitus, liberaliter Attico respondisses, (quod tamen dubium nobis, quin ita futurum fuerit, non erat) ultro ad eum scripsisse, eique nec opinanti voluntatem tuam tantam per literas detulisse. De quo non modo rogare te, ut eo studiosius mea quoque causa facias, non debeo (nihil enim cumulatus fieri potest, quam polliceris) sed ne gratias quidem agere, quod tu & ipsius cau-

ARG. Gratias agit, quod optima in Attico voluntate sit, quem dum commendari dicit necesse non esse, eo ipso valde commendat, quo Servius ei neque in Epiroticis, neque in aliis rebus dedit. Anno U. C. 707.

¹ Quod] Si enim id mea causa fecisses, gratias ipse agere deberem: cum vero ipsius

causa feceris, ad eum pertinere gratiarum actio videtur. Quamquam ne ille quidem gratias debet agere: non enim ab eo rogatus, aut admonitus, sed ultro ipse nec opinanti voluntatem ei tuam tantam per literas detulisti. Itaque gratiarum actio nulla æquare potest officium tuum. Manut.

causa, & tua sponte feceris. Illud tamen dicam, mihi id, quod fecisti, esse gratissimum. Tale enim tuum judicium de homine eo, quem unice diligo, non potest mihi non summe esse jucundum. Quod cum ita sit, esse gratum necesse est. Sed tamen, quando mihi, pro conjunctione nostra, vel peccare apud te in scribendo licet: utrumque eorum, quæ negavi mihi faciendæ esse, faciam. Nam & ad id, quod Attici causa te ostendisti esse facturum, tantum velim addas, quantum ex nostro amore accessionis fieri potest. Et, quod modo verebar, tibi gratias agere, nunc plane ago, teque ita existimare volo, quibuscunque officiis in Epiroticis reliquistis rebus Atticum obstrinxeris, iisdem me tibi obligatum fore. Vale.

² Epiroticis] Possessiones in Epiro Attici gentis, perierunt: antea Macedonia provin-
habuit, ut epistolæ ad eum scriptæ, & Ne-
cipæ pars fuit: ut ostendit oratio in Piso-
pos in vita demonstrat. Epirus autem hoc
nem. Idem.
tempore ad imperium Sulpicii, Achajam re-

M. T. C. SER. Sulpicio S. P. D.

XIX. **C**UM Lyfone Pattenis est mihi quidem hospitium vetus, quam ego necessitudinem sancte colendam puto: sed ea causa etiam cum aliis compluribus: familiaritas tanta nullo cum hospite: & ea cum officiis ejus multis, tum etiam consuetudine quotidiana sic est aucta, ut nihil sit familiaritate nostra conjunctius. Is cum Romæ annum prope ita fuisset, ut mecum viveret, etsi eram in magna spe, te meis literis commendationeque diligentissime facturum, id quod fecisti, ut ejus rem & fortunas absentis tuerere: tamen, quod in unius potestate erant omnia, & quod Lyfo fuerat in nostra causa nostrisque præsidii, quotidie aliquid timebamus. Effectum tamen est & ipsius splendore, & nostro, reliquorumque hospitium studio, ut omnia, quæ vellemus, a Cæsare impetrarentur: quod intelliges ex iis literis, quæ Cæsar ad te dedit.

Tom. VII.

N n n

Nunc

ARG. Rogat, ut Lysonem, quem antea recipiat. Anno U. C. 707.

commendaverat, in fidem & necessitudinem

¹ Quæ Cæsar ad te dedit] Potest eas li-
teris

Nunc non modo non remittimus tibi aliquid ex nostra commendatione, quasi adepti jam omnia: sed eo vehementius a te contendimus, ut Lysonem in fidem necessitudinemque tuam recipias. Cujus dubia fortuna timidius tecum agebamus, verentes, ne quid accideret ejusmodi, ut ne tu quidem mederi posses: explorata vero ejus incolumitate, omnia a te studia summa cura peto. Quæ ne singula enumerem, totam tibi domum commendo. In his adolescentem filium ejus, quem C. Memmius Gemellus, cliens meus, cum in calamitate exilii sui Patrensis civis factus esset, Patrensi legibus adoptavit: ut ejus ipsius hereditatis jus causamque tueare. Caput illud est, ut Lysonem, quem ego virum optimum gratissimumque cognovi, recipias in necessitudinem tuam. Quod si feceris, non dubito, quin in eo diligendo, cæterisque postea commendando, idem quod ego sis judicii & voluntatis habiturus. Quod cum fieri vehementer studeo, tum etiam illud vereor, ne si minus cumulate videbere fecisse aliquid ejus causa, me ille negligenter scripsisse putet, non te oblitum mei. Quanti enim me faceres, cum ex sermonibus quotidianis meis, tum ex epistolis etiam tuis potuit cognoscere. Vale.

teras Caesar in Hispania scripsisse, sed verisimilius est, in Urbe: cum dicat Cicero, *Er vultro, reliquorumque hospitium studio*. Quod si ita est, ixit Sulpicius in Achaïam, antequam in Hispaniam: (ep. 4. lib. IV.) mansit usque ad exitum belli. Nam, ut diximus jam, Caesar & Sulpicius, hic ex Achaïa, ille missis ex Hispania literis, in o-

bitu filie consolati sunt. *Manus.*

2 C. Memmius Gemellus] Potest esse is Memmius, ad quem supra leguntur Ciceronis epistolæ. Nam & prænomen idem est, & exulavit uterque. *Idem.*

3 Patrensis civis] Amissa Romana civitate. Nam dænarum civitatum civis esse nemo poterat. *Idem.*

CICERO SERVIO S.

XX. A SCLAPONE Patrensi, medico, utor valde familiariter, ejusque cum consuetudo mihi jucunda fuit, tum ars etiam, quam sum expertus in valetudine meorum. In qua mihi cum ipsa scientia, tum etiam fidelitate, bene-

ARG. A sclapone medicum commendat. *Manus.*
Anno U. C. 707.
1 Medicus] Medicinam Romæ ingenti homines, ut artem illiberalem, non colebant.

2 Meorum] Tironis, quem ex Cilicia decedens agrum Patris reliquit, ep. 1. 6. 9. lib. XVI. *Idem.*

volentiaque satisfeci. Hunc igitur tibi commendo: & a te peto, ut des operam, ut intelligat, diligenter me scripsisse de sese, meamque commendationem usui magno sibi fuisse. Erit id mihi vehementer gratum. Vale.

M. T. C. SER. SULPICIO S. P. D.

XXI. MARCUS Æmilius Avianus ab ineunte adolescentia me observavit, semperque dilexit, vir cum bonus, tum perhumanus, & in omni genere officii diligendus. Quem si arbitrarer esse Sicyone, & nisi audirem ibi eum etiam nunc, ubi ego reliqui, Cybira commorari, nihil esset necesse plura me ad te de eo scribere. Perficeret enim ipse profecto suis moribus, suaque humanitate, ut sine cujusquam commendatione diligeretur abs te non minus, quam & a me, & a cæteris suis familiaribus. Sed cum illum abesse putem, commendo tibi majorem in modum domum ejus, quæ est Sicyone, remque familiarem, maxime Cajum Avianum Hammonium, libertum ejus: quem quidem tibi etiam suo nomine commendo. Nam cum propterea mihi est probatus, quod est in patronum suum officio & fide singulari, tum etiam in me ipsum magna officia contulit, mihique molestissimis temporibus ita fideliter benevoleque præsto fuit, ut si a me manumissus esset. Itaque peto a te, ut eum Hammonium, & in patroni ejus negotio sic tueare, ut ejus procuratorem, quem tibi commendo, & ipsum suo nomine diligas, habeasque in numero tuorum. Hominem pudentem & officiosum cognosces, & dignum, qui a te diligatur. Vale.

N n n 2

CI-

ARG. M. Emilius rem familiarem, & impium libertum ejus Hammonium commendat. Anno U. C. 707.

1 In omni genere officii diligendus] Non delector mutatione, facio tamen libenter, ut in locis mendum redolentibus testificer sententiam meam. In omni genere officii diligendus, ferri potest, & eo magis, quod omnes libri veteres consentiant: veritatem, quia Diligens, & Diligendus, non admodum diversa sunt; scripti olim, nihil tamen affirmans, magis nihil placere Diligens, quam Diligendus: ut mentio fiat in officio diligentia potius quam amoris, ex consuetudine Ciceronis: quam si quis contemnit, eum a me dissentire nec miror, nec moleste fero. Ciceronis hæc sunt, pro Plancio: In omni officio diligentissimus. Pro Cælio: Pro omni officii diligentissimus. Pro Cluentio: In omnibus officiis veritatis diligentior esse auctore par. Man. Edidit Grævius, et omni &c. delecto in.